

ශ්‍රේණිය : 13

විෂයය : විකාසාර අධ්‍යයනය

පාඩම : කළමනාකරණය

15 - මූල්‍ය කළමනාකරණය

2017 වර්ෂයේ සිට ක්‍රියාත්මක විෂය නිර්දේශය පාදක කර ගනිමින්
ගුරු මාර්ගෝපදේශයට අනුව සරලව
සකස් කර ඇත

ආචාරීහි:- H. A. සහරා

බප/මිනු දැනගත රණසිංහ මහා විද්‍යාලය

දැනගත

මූල්‍ය කළමනාකරණය

➤ ව්‍යාපාරයක මූල්‍ය කළමනාකරණයේ කාර්යභාරය

- ❖ මූල්‍ය කළමනාකරණය
- ❖ මූල්‍ය කළමනාකරණයේ අරමුණු
- ❖ මූල්‍ය කළමනාකරණයේ අරමුණු ඉටු කර ගැනීමට ගනු ලබන මූල්‍ය තීරණ
- ❖ මූල්‍ය සැලසුම්කරණයේ හා පාලනයේ අවශ්‍යතාව
- ❖ මූල්‍ය සැලසුම්කරණය හා පාලනය සඳහා යොදා ගන්නා උපකරණ

❖ මූල්‍ය කළමනාකරණය

ව්‍යාපාර ආයතනයට අවශ්‍ය අරමුදල් යෝග්‍ය මාර්ගවලින් සපයා ගැනීමේ හා එම අරමුදල් ඵලදායී ලෙස ව්‍යාපාර කටයුතුවල ආයෝජනය කරමින් අයිතිකරුවන්ගේ ධනය උපරිම කිරීමේ සියලු කළමනාකරණ කටයුතු

කළමනාකරණයේ ප්‍රධාන කාර්ය

අවශ්‍ය අරමුදල් පිළිබඳ සැලසුම් කිරීම, එම අවශ්‍යතා අනුව අරමුදල් සම්පාදනය කර ගැනීම සහ ඒවා සවිලදායක හා කාර්යක්ෂම ලෙස භාවිත කිරීම.

❖ මූල්‍ය කළමනාකරණයේ මූලික අරමුණු

ව්‍යාපාරයේ හිමිකරුවන්ගේ ව්‍යාපාරය හා සබැඳි අගය (ධනය) උපරිම කිරීම යි.

හිඳසුන : සමාගමක අගය නැතහොත් වටිනාකම වැඩි වන විට එම සමාගමේ කොටස්වල මිල ඉහළ යයි. සමාගමක හිමිකරුවන් වන්නෝ සාමාන්‍ය කොටස් හිමියෝ ය. ඒ අනුව සාමාන්‍ය කොටස්වල මිල ඉහළ යාමෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ අයිතිකරුවන්ගේ ධනය ඉහළ යාම යි.

කේවල ස්වාමි ව්‍යාපාරයක අගය නැතහොත් ධනය ඉහළ යාම යනුවෙන් පෙන්විය හැක්කේ එම ව්‍යාපාරය ඉහළ වටිනාකමකට අලෙවි කළ හැකි බව යි.

මූල්‍ය කළමනාකරණයේ මූලික අරමුණට අමතර ව වෙනත් අරමුණු

- ලාභය උපරිම කිරීම
- කොටසක ඉපයුම උපරිම කිරීම
- දිගුකාලීන මූල්‍ය ස්ථාවරත්වය තහවුරු කිරීම
- ද්‍රවශීලතාව ප්‍රශස්ත මට්ටමක පවත්වා ගැනීම

❖ මූල්‍ය කළමනාකරණයේ දී මූල්‍ය කළමනාකරුවන් විසින් ගනු ලබන වැදගත් තීරණ වර්ග

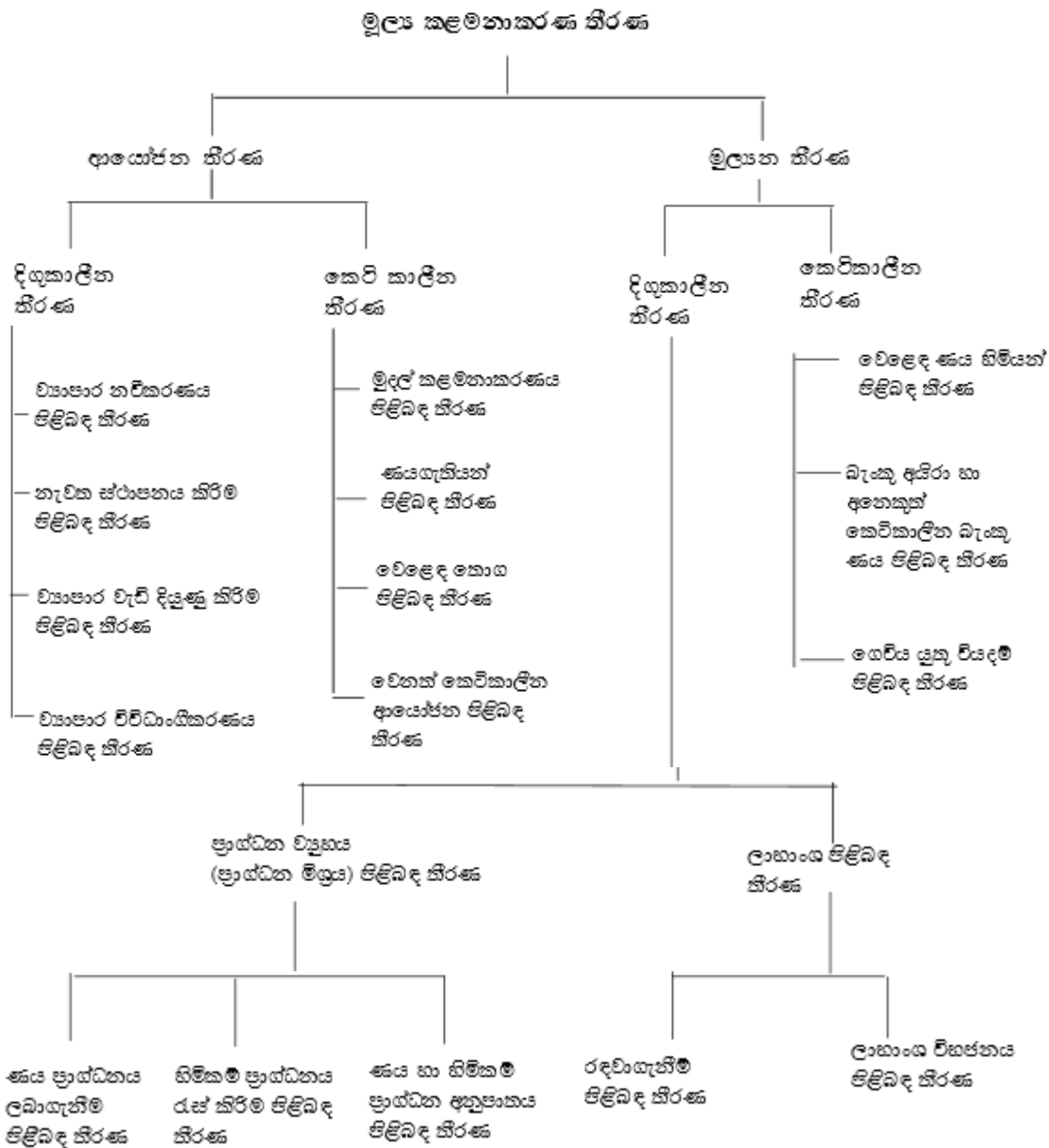
- ✓ මූල්‍යන තීරණ
- ✓ ආයෝජන තීරණ

✓ මූල්‍යන තීරණ

ජංගම හා ස්ථාවර වත්කම්වල ආයෝජනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය අරමුදල් සපයා ගන්නේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳ තීරණ. එනම් අවශ්‍ය මූල්‍ය සම්පාදනය කර ගන්නේ කෙසේ ද යන්නයි.

✓ ආයෝජන තීරණ

අරමුදල් ජංගම හා ස්ථාවර වත්කම්වල යෙදවීම පිළිබඳ ව ගනු ලබන තීරණ. සම්පාදනය කර ගත් අරමුදල් ව්‍යාපාරයේ විවිධ අවශ්‍යතා අතර යොදවන්නේ කෙසේද යන්න.

මූල්‍ය කළමනාකරණ තීරණ අනුව අරමුදල් සම්පාදනය කර ගන්නා ආකාරය හා ඒවා ආයෝජනය කරන ආකාරය හඳුනා ගත් පසු යෝග්‍ය පරිදි අරමුදල් සපයා ගෙන ඒවා සඵලදායී මාර්ගවල ආයෝජනය කළ යුතු ය.

මූල්‍යන තීරණ හා ආයෝජන තීරණ ප්‍රශස්ත ලෙස සිදු වුවහොත් මූල්‍ය කළමනාකරණයේ ප්‍රධාන අරමුණ වූ අයිතිකරුවන්ගේ ධනය උපරිම කිරීම මත ව ඉටු වේ. මේ සඳහා මූල්‍ය සැලසුම්කරණය හා පාලනය අත්‍යවශ්‍ය වේ.

❖ **මූල්‍ය සැලසුම්කරණ හා පාලන උපකරණ**

- 1 අයවැයකරණය
- 2 මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශය

1. අයවැයකරණය

අයවැයකරණයේ දී ප්‍රධාන උපකරණ දෙකකි.

- I. මුදල් අයවැය ලේඛනය - Cash Budget
- II. ප්‍රාග්ධන අයවැයකරණය - Capital Budgeting

I. මුදල් අයවැය ලේඛනය

නිශ්චිත අනාගත කාලච්ඡේදයක මුදල් ලැබීම් හා මුදල් ගෙවීම් ඇතුළත් කොට සකස් කරනු ලබන ලේඛනය.

මුදල් අයවැය ලේඛනයක දැකිය හැකි අපේක්ෂිත මුදල් ලැබීම් මාර්ග

- * අත්පිට විකුණුම්
- * ජංගම නොවන වත්කම් විකිණීම
- * ණයගැතියන්ගෙන් ලැබීම්

මුදල් අයවැය ලේඛනයක දැකිය හැකි අපේක්ෂිත ගෙවීම්

- * තොග මිලට ගැනීම්
- * වැටුප් හා වේතන ගෙවීම්
- * ජංගම නොවන වත්කම් මිල දී ගැනීම්

මුදල් අයවැය ලේඛනයක් පිළියෙළ කිරීමෙන් ලැබෙන ප්‍රයෝජන

- o අනාගතයේ දී මුදල් අතිරික්තයක් වේ නම්, එය කල් තබා දැනගත හැකි විමෙන් එම මුදල් වලදායී ව ආයෝජනය කළ හැකි වීම
- o අනාගතයේ දී මුදල් උභතාවක් වේ නම්, එය ද කල් තබා දැන ගෙන ඊට මුහුණ දීමට සූදානම් විය හැකි වීම
- o සත්‍ය මුදල් ක්‍රියාකාරීත්වය හා සැසඳීම මඟින් මුදල් පිළිබඳ සැලසුම්කරණය හා පාලනය පහසු වීම
- o ව්‍යාපාරික ණය ලබා ගැනීම ව්‍යාපාරයේ අනාගත මූල්‍ය තත්ත්වය තහවුරු කිරීම සඳහා ඉවහල් වීම

II. ප්‍රාග්ධන අයවැයකරණය

අනාගතයේ දී ප්‍රතිලාභ ඉපයීමේ අරමුණෙන් ව්‍යාපාර ආයතනයක් සතුව පවතින වර්තමාන අරමුදල්, වඩා සඵලදායී ලෙස දිගු කාලීන වත්කම්වල හෝ දිගුකාලීන ව්‍යාපෘතිවල හෝ ආයෝජනය කිරීමට සැලසුම් කිරීම.

මූල්‍ය කළමනාකරු විසින් ගනු ලබන ප්‍රාග්ධන අයවැයකරණ තීරණ දිගු කාලීන ආයෝජන තීරණ ලෙස සැලකේ.

- නිදසුන් :
- ව්‍යාපාර කටයුතු වර්ධනය සඳහා නව ගොඩනැඟිල්ලක් ඉදි කිරීම.
 - නව යන්ත්‍රයක් මිලට ගැනීම.
 - ප්‍රචාරණ වැඩ සැලැස්මක් සඳහා වැය කරන දිගු කාලීන වියදම්

❖ මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශය

යම් පසුගිය කාලච්ඡේදයක් තුළ ආයතනයකට සත්‍ය හෝ අපේක්ෂිත මුදල් ගලා ඒම් සිදු වූ ආකාරය හා එකී මුදල් ගලා යාම් සිදු වූ ආකාරය විශ්ලේෂණය කර දැක්වෙන ප්‍රකාශය.

මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශයක් පසුගිය කාලසීමාවක් සඳහා හෝ අනාගත කාලසීමාවක් සඳහා හෝ පිළියෙළ කළ හැකි ය.

ව්‍යාපාරයක මුදල් ප්‍රවාහය නැතහොත් මුදල් ගලා ඒම් හා මුදල් ගලා යාම් සිදු වූ ආකාරය එම ව්‍යාපාරයේ සාර්ථකත්වයට හෝ අසාර්ථකත්වයට හෝ බලපායි. එම නිසා මුදල් ප්‍රවාහය පාලනය කිරීම සඳහා මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශය ආයතනයට වැදගත් වේ.

➤ අරමුදල් සම්පාදන මාර්ග

- ❖ ව්‍යාපාරයක අරමුදල් අවශ්‍යතා
- ❖ ව්‍යාපාරයක අරමුදල් අවශ්‍යතා වර්ග
- ❖ අරමුදල් සම්පාදන වර්ගීකරණය
- ❖ විකල්ප අරමුදල් සම්පාදන මාර්ගවල වාසි හා සීමා
- ❖ විවිධ මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ග
- ❖ අරමුදල් අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමේ දී සැලකිලිමත් විය යුතු කරුණු

❖ ව්‍යාපාරයක අරමුදල් අවශ්‍යතා

1. කෙටි කාලීන මූල්‍ය අවශ්‍යතා (කාරක ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා)

විදිගෙදා ව්‍යාපාර කටයුතු පවත්වා ගෙන යාම සඳහා අවශ්‍ය වන අරමුදල්

- නිදසුන් : තොග මිලට ගැනීම්
- වැටුප් ගෙවීම්
- දුරකථන, විදුලි ගාස්තු ගෙවීම්

2. දිගු කාලීන මූල්‍ය අවශ්‍යතා (ස්ථාවර ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා)

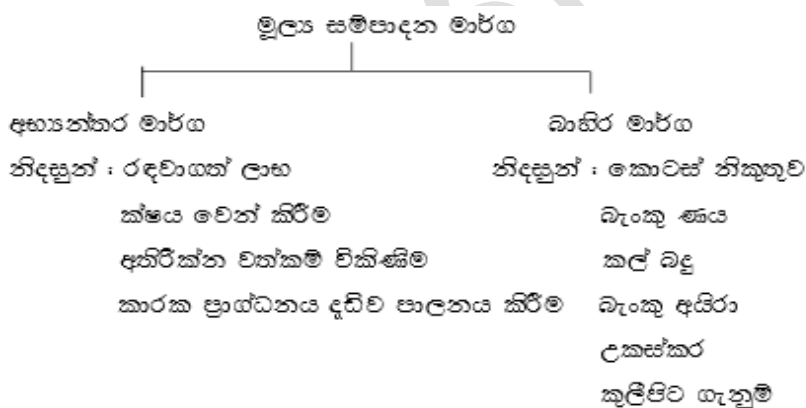
ව්‍යාපාරය ආරම්භ කිරීමේ දී මෙන් ම ව්‍යාපාර කටයුතු පවත්වා ගෙන යාමේ දී මූලික ව අවශ්‍ය වන්නා වූ ජංගම නොවන වත්කම් මිල දී ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වන අරමුදල්

- නිදසුන් : ඉඩම් හා ගොඩනැගිලි මිල දී ගැනීමට
- යන්ත්‍රෝපකරණ ලබා ගැනීමට
- රථ වාහන මිල දී ගැනීමට
- කාර්යාලයේ උපකරණ මිල දී ගැනීමට

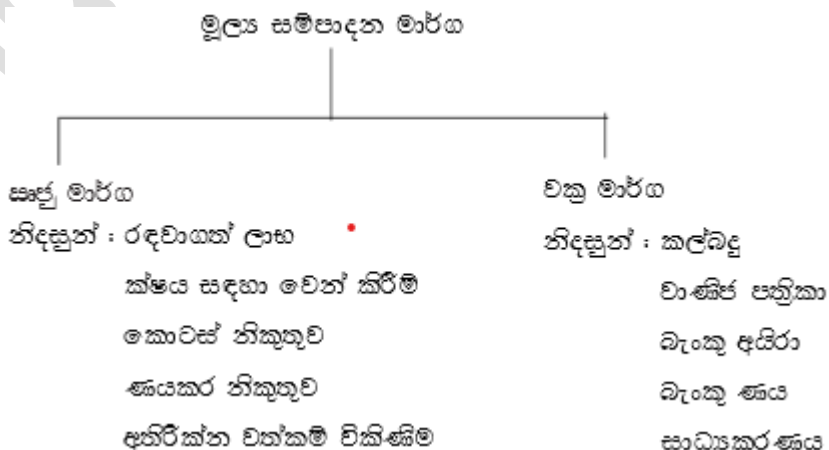
❖ විවිධ නිර්ණායක ඔස්සේ අරමුදල් සම්පාදන මාර්ග වර්ගීකරණය

- ✓ මූලාශ්‍රය අනුව
- ✓ සපයා ගන්නා ආකාරය අනුව (අතරමැදියන්ගේ සහභාගිත්වය මත)
- ✓ කාලය පදනම් කර ගෙන

ලබා ගන්නා මූලාශ්‍රය අනුව

- ✓ සපයා ගන්නා ආකාරය අනුව (අතරමැදියන්ගේ සහභාගිත්වය මත)

✓ කාලය පදනම් කර ගෙන

❖ **මූල්‍ය අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමේ දී සැලකිලිමත් විය යුතු කරුණු**

- × අවශ්‍ය අරමුදල් ප්‍රමාණය
- × අරමුදල් අවශ්‍ය වන කාලය (දිගුකාලීන ද, කෙටිකාලීන ද)
- × පිරිවැය (අරමුදල් සපයා ගැනීම හා ඒවා නඩත්තු කිරීම)
 නිදසුන් : ව්‍යාපෘති වාර්තා සැකසීමේ ගාස්තු
 වත්කම් සුරැකුම් ලෙස බැඳීමට යන වියදම්
 නීතිඥ ගාස්තු
 පොලිය
- × ව්‍යාපාර සංවිධානයේ ස්වභාවය (තනි / හවුල් / සීමිත සමාගම්)
- × තැබිය යුතු ඇප සුරැකුම් පිළිබඳ තත්ත්වය
- × ව්‍යාපාරයේ ප්‍රාග්ධන ව්‍යුහයට වන බලපෑම
- × අරමුදල් යොදවන ව්‍යාපෘතියේ ස්වභාවය හා ඉන් අපේක්ෂිත ප්‍රතිලාභ
- × ව්‍යාපාරයේ කළමනාකරණයට සිදු වන බලපෑම

➤ **විකල්ප ආයෝජන මාර්ග**

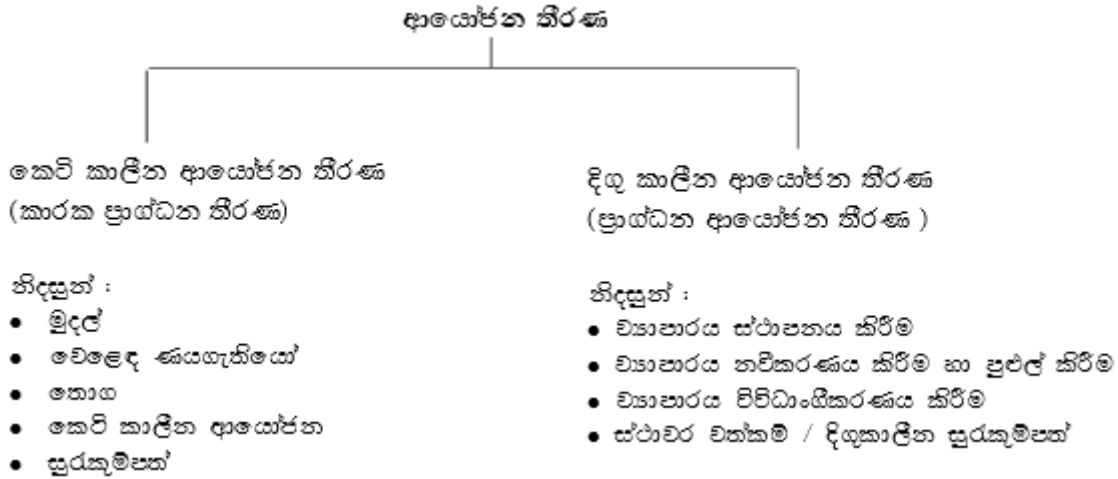
- ❖ ආයෝජන
- ❖ ආයෝජන තීරණ
- ❖ කෙටිකාලීන හා දිගුකාලීන ආයෝජන තීරණ
- ❖ ව්‍යාපාර සාර්ථකත්වය සඳහා ආයෝජන තීරණවල වැදගත්කම

❖ **ආයෝජන**

ව්‍යාපාරයක් සතු අරමුදල් ව්‍යාපාරය තුළ හෝ පිටත වත්කම්වල හෝ යෙදවීම.

❖ **ආයෝජන තීරණ**

ව්‍යාපාරයක් සතු අරමුදල් ව්‍යාපාරය තුළ හෝ පිටත වත්කම්වල හෝ යෙදවීම සම්බන්ධයෙන් ගන්නා තීරණ.

❖ ආයෝජන තීරණ ව්‍යාපාරයේ සාර්ථකත්වයට බලපාන ආකාරය

- × ව්‍යාපාරයේ සම්පත්වලින් උපරිම ප්‍රයෝජන ගැනීමට
- × විකල්ප ආයෝජන අවස්ථා හඳුනාගත හැකි වීමට
- × වැඩි ප්‍රතිලාභ සහිත ආයෝජන තෝරා ගැනීමට
- × හිච්චරදී තීරණ ගැනීම ව්‍යාපාරයේ සාර්ථකත්වයට මඟපෙන්වීමට

ආයතනයක් අරමුදල් ජංගම හා ස්ථාවර වත්කම්වල ආයෝජනය කිරීමේ දී සලකා බලන කරුණු

• ආයෝජනයේ ප්‍රතිලාභය	• ආයතනයේ ප්‍රතිපත්ති
• ආයෝජනයේ අවදානම	• ආයෝජනයේ පිරිවැය
• ද්‍රවශීලතාව	• හිතීමය තත්ත්වය
• පරිසර සාධක	• අවිනිශ්චිතතා
• මෙහෙයුම් ක්‍රියාකාරිත්වයට ඇති කරන බලපෑම	

කෙටි කාලීන ආයෝජන තීරණ (කාරක ප්‍රාග්ධන තීරණ)

- ✓ මුදල්
- ✓ වෙළෙඳ ණයගැතියෝ
- ✓ තොග
- ✓ කෙටි කාලීන ආයෝජන
- ✓ සුරැකුම්පත්

දිගු කාලීන ආයෝජන තීරණ (ප්‍රාග්ධන ආයෝජන තීරණ)

- ✓ ව්‍යාපාරය ස්ථාපනය කිරීම
- ✓ ව්‍යාපාරය නවීකරණය කිරීම හා පුළුල් කිරීම
- ✓ ව්‍යාපාරය විවිධාංගීකරණය කිරීම
- ✓ ස්ථාවර වත්කම් / දිගුකාලීන සුරැකුම්පත්

➤ මූල්‍ය අනුපාත

- ❖ මූල්‍ය විශ්ලේෂණය සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශ
- ❖ මූල්‍ය කළමනාකරුට වැදගත් වන මූල්‍ය ප්‍රකාශ
- ❖ මූල්‍ය විශ්ලේෂණය සඳහා යොදා අනුපාත විශ්ලේෂණය

විකල්ප මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල සාපේක්ෂ වාසි හා සීමා

අභ්‍යන්තර මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල වාසි

- ✓ පිරිවැය අඩු වීම
- ✓ ලබා ගැනීමේ පහසුව
- ✓ ආපසු ගෙවීමේ අවශ්‍යතාවක් නොමැති වීම
- ✓ ව්‍යාපාරයේ වගකීම් වැඩි නොවීම
- ✓ විශේෂ කොන්දේසිවලට යටත් වීමට සිදු නොවීම

අභ්‍යන්තර මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල සීමා

- × විශාල අරමුදල් ප්‍රමාණයක් සපයා ගැනීමට නොහැකි වීම
- × කාරක ප්‍රාග්ධන ගැටලු මතු වීම

බාහිර මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල වාසි

- ✓ විශාල අරමුදල් ප්‍රමාණයක් සපයා ගත හැකි වීම
- ✓ ව්‍යාපාරයේ හිමිකාරීත්වය පුළුල් කර ගත හැකි වීම
- හිදසුන් : සාමාන්‍ය කොටස් හිකුත් කිරීම

බාහිර මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල සීමා

- × සපයා ගැනීමේ පිරිවැය වැඩි වීම
- × අරමුදල් සපයා ගැනීම පහසු නොවීම
- × ඇප සුරැකුම් අවශ්‍ය වීම හිදසුන් : බැංකු ණය
- × ව්‍යාපාරයේ වගකීම් වැඩි වීම

සෘජු මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල වාසි

- ✓ අමතර පිරිවැයක් දැරීමට සිදු නොවීම
- ✓ කොන්දේසිවලට යටත් වීමට සිදු නොවීම
- ✓ කවර හෝ විටක සපයා ගත හැකි වීම

සෘජු මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල සීමා

- × ලාභාංශ හා පොළී ගෙවීමට සිදු වීම

චක්‍ර මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල වාසි

- ✓ කළමනාකරණයට බලපෑමක් සිදු නොවීම
- ✓ හිමිකාරීත්වයට බලපෑමක් සිදු නොවීම.
- ✓ ගෙවා හිදුනස් කර ගැනීමට ඇති හැකියාව.

චක්‍ර මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල සීමා

- × නීතිරීතිවලට හා කොන්දේසිවලට යටත් වීමට සිදු වීම
- × ලිපි ලේඛන සකස් කිරීමට කාලයක් හා පිරිවැයක් දැරීමට සිදු වීම

කෙටි කාලීන මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල වාසි

- ✓ දිගු කාලීන බැඳීම් නොමැති වීම
- ✓ ඉක්මනින් ලබා ගත හැකි වීම
- ✓ කළමනාකරණයට සිදු වන බලපෑම අඩු වීම

කෙටි කාලීන සම්පාදන මාර්ගවල සීමා

- × ආපසු ගෙවීමේ කාලය අඩු වීම
- × කාරක ප්‍රාග්ධන ගැටලු මතු වීම

දිගු කාලීන මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල වාසි

- ✓ ක්ෂණික ව පියවීම අවශ්‍ය නොවීම
- ✓ වාරික වශයෙන් පියවීම කළ හැකි වීම

දිගු කාලීන මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ගවල සීමා

- * ලාභාංශ ගෙවිය යුතු වීම
- * ගෙවිය යුතු පොළී ප්‍රමාණය අධික වීම
- * අප සුරැකුම් අවශ්‍ය වීම

අනුපාත විශ්ලේෂණය

මූල්‍ය අනුපාත ගණනය කරමින් ගිණුම්කරණ ප්‍රකාශ විශ්ලේෂණය කිරීමේ ශිල්ප ක්‍රමය.

මූල්‍ය අනුපාත විශ්ලේෂණයේ අවශ්‍යතාවය

- මූල්‍ය කළමනාකරණයේ දී අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගැනීමට
- නිවැරදි මූල්‍ය තීරණ ගැනීමට

ව්‍යාපාරයක ක්‍රියාකාරීත්වය හා මූල්‍ය තත්ත්වය තේරුම් ගැනීම සඳහා අනුපාත විශ්ලේෂණය සඳහා යොදා ගනු ලබන්නේ මූල්‍ය ප්‍රකාශවල අඩංගු තොරතුරු ය.

අනුපාත විශ්ලේෂණය සඳහා උපයෝගී කර ගන්නා මූල්‍ය ප්‍රකාශ

- ආදායම් ප්‍රකාශය (ලාභලාභ ගිණුම)
- මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය
- මුදල් ප්‍රවාහ ප්‍රකාශය

මූල්‍ය අනුපාත වර්ග

- 1 ද්‍රවශීලතා අනුපාත - Liquidity Ratio
- 2 ලාභදායීත්ව අනුපාත - Profitability Ratio
- 3 ක්‍රියාකාරී අනුපාත - Activity Ratio
- 4 තෝරුන අනුපාත - Lverage Ratio/Gearing Ratio

1. ද්‍රවශීලතා අනුපාත - (Liquidity Ratio)

කෙටි කාලීන මූල්‍ය බැඳීම්වලට / වගකීම්වලට මුහුණ දීමට ඇති හැකියාව පෙන්නුම් කරන අනුපාත. එමෙන් ම ව්‍යාපාරයක කෙටි කාලීන නුබුන්වත් බව හඳුනා ගැනීමට මෙම අනුපාත භාවිත කෙරේ.

- ජංගම අනුපාතය - Current Ratio
- ක්ෂණික අනුපාතය - Quick Ratio

○ ජංගම අනුපාතය

ජංගම වත්කම් හා ජංගම වගකීම් අතර සම්බන්ධතා පෙන්නුම් කරන අනුපාතය.

$$\text{ජංගම අනුපාතය} = \frac{\text{ජංගම වත්කම්}}{\text{ජංගම වගකීම්}}$$

ජංගම වගකීම්වලින් දෙගුණයක් ජංගම වත්කම් පැවතීම නැතහොත් ජංගම අනුපාතය දෙකක් ලෙස පැවතීම යෝග්‍ය බව සාමාන්‍යයෙන් පිළිගැනේ. එහෙත් ආයතනයේ ස්වභාවය අනුව මෙය වෙනස් වේ.

○ ක්ෂණික අනුපාතය

ජංගම වගකීම් හා ද්‍රවශීල වත්කම් අතර ඇති සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කරන අනුපාතය. ජංගම වත්කම්වලින් ඉතා අඩු ද්‍රවශීලතාවක් ඇති වත්කම් මේ අනුපාතය ගණනයේ දී ඉවත් කෙරේ.

$$\text{ක්ෂණික අනුපාතය} = \frac{\text{ද්‍රවශීල වත්කම්}}{\text{ජංගම වගකීම්}}$$

ද්‍රවශීල වත්කම් = ජංගම වත්කම් - (අවසාන තොගය + කළින් ගෙවූ වියදුම්)

ජංගම වගකීම් හා සමාන ප්‍රමාණයක් උවදුරු වත්කම් පැවතීම හෙවත් ක්ෂණික අනුපාතයේ 01 ක් ව පැවතීම යෝග්‍ය බව සාමාන්‍යයෙන් පිළිගැනේ.

2. ලාභදායීත්ව අනුපාත

වත්කම්, කොටස් ආයෝජනය හා විකුණුම් මත ව්‍යාපාරය උපයන ලාභය කොපමණ ද යන්න පෙන්නුම් කරන අනුපාත.

- දළ ලාභ අනුපාතය - Gross Profit Ratio
- ශුද්ධ ලාභ අනුපාතය - Net Profit Ratio
- ආයෝජන මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය - Return on Investment
- හිමිකම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය - Return on Equity

○ දළ ලාභ අනුපාතය

විකුණුම්වලට අනුව දළ ලාභයේ ප්‍රමාණය, ප්‍රතිශතයක් ලෙස මෙම අනුපාතයෙන් පෙන්වයි.

$$\text{දළ ලාභ අනුපාතය} = \frac{\text{දළ ලාභය}}{\text{විකුණුම්}} \times 100$$

මෙය ප්‍රතිශතයක් ලෙස ඉදිරිපත් කරන අතර ගණනය කිරීමෙන් ලැබෙන පිළිතුර වැඩි වන තරමට ව්‍යාපාරයට හිතකරය. මෙමගින් ව්‍යාපාරයේ මිල ප්‍රතිපත්ති පෙන්නුම් කෙරේ.

○ ශුද්ධ ලාභ අනුපාතය

ව්‍යාපාරයේ ශුද්ධ ලාභය, විකුණුම්වල, ප්‍රතිශතයක් ලෙස මෙම අනුපාතයෙන් පෙන්නුම් කරයි. ශුද්ධ ලාභය ලෙස සැලකිල්ලට ගනු ලබන්නේ **බදු පෙර ශුද්ධ ලාභය** යි. මෙහෙයුම් කටයුතුවල කාර්යක්ෂමතාව මැනීම සඳහා ශුද්ධ ලාභ අනුපාතය යොදා ගැනේ.

$$\text{ශුද්ධ ලාභ අනුපාතය} = \frac{\text{බදු පෙර ශුද්ධ ලාභය}}{\text{විකුණුම්}}$$

○ ආයෝජනය මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය

මුළු ආයෝජනයට අනුපාතික ව ව්‍යාපාරයේ ඉපයුම්වල සම්බන්ධතාව ප්‍රතිශතයක් ලෙස මෙම අනුපාතයෙන් පෙන්නුම් කෙරේ.

$$\text{ආයෝජනය මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය} = \frac{\text{බදු පසු ශුද්ධ ලාභය} + \text{පොළීය}}{\text{යෙදූ ප්‍රාග්ධනය} / \text{මුළු වත්කම්}} \times 100$$

○ හිමිකම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතිකය / අයිතිකරුවන්ගේ අනුපාතය

සාමාන්‍ය කොටස් හිමියන් විසින් සපයන ලන ප්‍රාග්ධනය සඳහා උපයන ප්‍රතිලාභ ප්‍රතිශතයක් ලෙස මෙම අනුපාතයෙන් පෙන්නුම් කෙරේ.

$$\text{හිමිකම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතිකය} = \frac{\text{බදු පසු ශුද්ධ ලාභය} - \text{වරණිය ලාභය}}{\text{හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය}} \times 100$$

3. ක්‍රියාකාරී අනුපාත / මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතා අනුපාත

චක්‍රවල ආයෝජනය හා ඒවායින් ජනිත කරන ඉපයීම් අතර ඇති සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කරන අනුපාත ක්‍රියාකාරී අනුපාත වේ.

- තොග පිරිවැටුම් අනුපාත - Inventory Turnover Ratio
- ණයගැති පිරිවැටුම් අනුපාත - Debtors Turnover Ratio
- මුළු වත්කම් පිරිවැටුම් අනුපාත - Total Assets Turnover Ratio

○ තොග පිරිවැටුම් අනුපාතය

තොගය, විකුණුම් බවට පත්වීමේ ශීඝ්‍රතාව ප්‍රමාණාත්මක ව දැක්වෙන අනුපාතය.

$$\text{තොග පිරිවැටුම් අනුපාතය} = \frac{\text{විකුණූ භාණ්ඩවල පිරිවැය}}{\text{සාමාන්‍ය තොගය}}$$

$$\text{සාමාන්‍ය තොගය} = \frac{\text{ආරම්භක තොගය} + \text{අවසාන තොගය}}{2}$$

○ ණයගැති පිරිවැටුම් අනුපාතය

ව්‍යාපාරය කොතරම් කාර්යක්ෂම ලෙස ණයගැතියන්ගෙන් මුදල් චක්‍ර කරන්නේ ද යන්න මෙම අනුපාතයෙන් පෙන්නුම් කෙරේ.

$$\text{ණයගැති පිරිවැටුම් අනුපාතය} = \frac{\text{ණයට විකුණුම්}}{\text{සාමාන්‍ය ණයගැතියෝ}}$$

$$\text{සාමාන්‍ය ණයගැතියෝ} = \frac{\text{ආරම්භක ණයගැතියෝ} + \text{අවසාන ණයගැතියෝ}}{2}$$

○ මුළු වත්කම් පිරිවැටුම් අනුපාතය

ව්‍යාපාරයේ මුළු වත්කම් හා විකුණුම් අතර ඇති සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කෙරෙන අනුපාතය. එනම් ව්‍යාපාරය සතු මුළු වත්කම් කොතෙක් දුරට කාර්යක්ෂම ව යොදා ගෙන තිබේ ද යන්න මෙයින් පෙන්වයි.

4. තෝලන අනුපාත / මූල්‍ය ස්ථාවරත්ව අනුපාත

ආයතනයේ අයිතිකරුවන්ගේ ප්‍රාග්ධනය හා ණය ප්‍රාග්ධනය අතර ඇති සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කරන අනුපාත.

- ණය අනුපාතය (Debt Ratio)
- ණය හිමිකාරීත්ව අනුපාතය / ණය ස්කන්ධ අනුපාතය (Debt - Equity Ratio)
- පොළී ආවරණ අනුපාතය (Interest Coverage Ratio)

○ ණය අනුපාතය

ආයතනයේ මුළු ප්‍රාග්ධනයෙන් කොපමණ ප්‍රමාණයක් ණය ප්‍රාග්ධනය සමන්විත වේ ද යන්න මෙම අනුපාතයෙන් පෙන්නුම් කෙරේ.

$$\text{ණය අනුපාතය} = \frac{\text{ස්ථීර පොළියක් ගෙවන ප්‍රාග්ධනය}}{\text{මුළු ප්‍රාග්ධනය}} \times 100$$

○ **ණය හිමිකාරීත්ව අනුපාතය**

හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය, ස්ථීර පොළී අනුපාතයෙන් ලැබෙන ප්‍රාග්ධනයන් (ණය ප්‍රාග්ධනය) අතර සම්බන්ධතාව පෙන්නුම් කෙරෙන අනුපාතය.

$$\text{ණය හිමිකාරීත්ව අනුපාතය} = \frac{\text{ස්ථීර පොළියක් ගෙවන ප්‍රාග්ධනය}}{\text{හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය}}$$

$$\text{හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය} = \text{සාමාන්‍ය කොටස් ප්‍රාග්ධනය} + \text{සංචිත}$$

$$\text{ස්ථීර පොළියක්} = \text{වරණීය කොටස් ප්‍රාග්ධනය} + \text{ණයකර} + \text{දිගු කාලීන ණය ගෙවන ප්‍රාග්ධනය}$$

○ **පොළී ආවරණ අනුපාතය**

ව්‍යාපාරයේ ඉපැයුම්වලින් පොළිය කී වාරයක් ගෙවිය හැකි ද යන්න මෙම අනුපාතයෙන් පෙන්නුම් කෙරේ.

$$\text{පොළී ආවරණ අනුපාතය} = \frac{\text{පොළී හා බදු වලට පෙර ලාභය}}{\text{පොළිය}}$$

❖ මූල්‍ය අනුපාත විශ්ලේෂණයේ වැදගත්කම හා සීමාවන් අධ්‍යයනය කරන්න

➤ **මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ**

- ❖ ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය පද්ධතිය
- ❖ ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය පද්ධතියේ සංයුතිය

❖ **ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය පද්ධතිය**

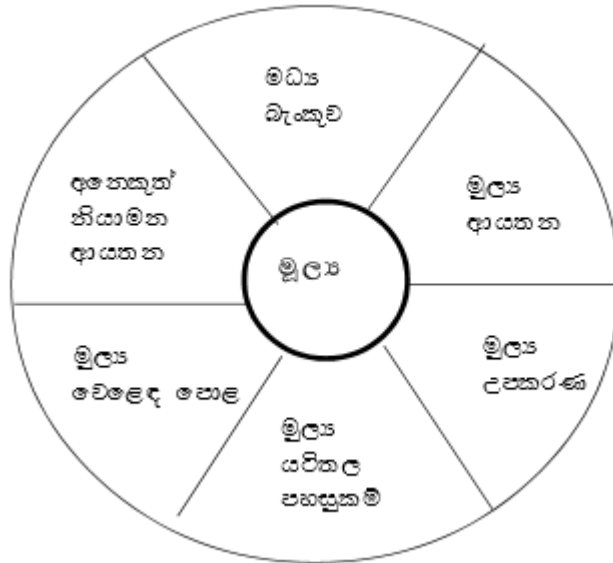
- ✓ මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළ
- ✓ මූල්‍ය ආයතන
- ✓ මූල්‍ය උපකරණ
- ✓ මූල්‍ය යටිතල පහසුකම්
- ✓ මධ්‍ය බැංකුව

මොවුන් ආර්ථිකයක මූල්‍ය තීරණ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ නිරතව සිටී.

මූල්‍ය අතරමැදිකරණය

අරමුදල් අතිරික්තයක් ඇති ඒකක හා අරමුදල් හිඟයක් ඇති ඒකක සම්බන්ධ කෙරෙන යාන්ත්‍රණයයි. මූල්‍ය පද්ධතිය තුළ සිදු වන ප්‍රධාන හා වැදගත් කාර්ය වන්නේ මෙයයි.

මූල්‍ය පද්ධතියක සංයුතිය

රටක මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළෙහි ක්‍රියාත්මක වන බැංකු හා බැංකු නොවන සියලු ම ආයතන මූල්‍ය ආයතන වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ මධ්‍ය බැංකුව ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවයි.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මූල්‍යයතන වර්ග කර ඇති ආකාරය

01. බැංකු අංශය

- ✓ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
- ✓ බලපත්‍ර ලාභී වාණිජ බැංකු
- ✓ බලපත්‍ර ලාභී විශේෂිත බැංකු

02. තැන්පතු භාර ගන්නා අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන

- ✓ බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම්
- ✓ සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු
- ✓ සකසුරුවම් හා ණය දෙන සමුපකාර සමිති

03. අනෙකුත් විශේෂිත මූල්‍යයතන

- ✓ විශේෂිත කල්බදු මූල්‍යකරණ සමාගම්
- ✓ ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවෝ
- ✓ කොටස් තැරැවිකාර සමාගම්
- ✓ ඒකක භාර / ඒකක භාර කළමනාකාර සමාගම්
- ✓ වෙළෙඳ පොළ අතරමැදියෝ
- ✓ ව්‍යවසායක ප්‍රාග්ධන සමාගම්
- ✓ ණය ශ්‍රේණිගත කිරීමේ ආයතන

04. ශිව්සුම්ගත ඉතිරිකිරීමේ ආයතන

- ✓ රක්ෂණ සමාගම්
- ✓ සේවක අර්ථසාධක අරමුදල
- ✓ සේවක භාරකාර අරමුදල
- ✓ අනුමත පෞද්ගලික අර්ථසාධක අරමුදල
- ✓ රාජ්‍ය සේවක අර්ථසාධක අරමුදල

ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළෙහි ක්‍රියාත්මක වන මූල්‍ය උපකරණ

- භාණ්ඩාගාර බිල්පත්
- භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර
- සාමාන්‍ය කොටස්
- වරණීය කොටස්
- වාණිජ පත්‍රිකා
- තැන්පත් සහතික
- සංගමික ණයකර

මූල්‍ය යටිතල පහසුකම්

රටක මූල්‍ය ක්‍රමයේ සංවිධිත ක්‍රියාකාරීත්වය හා ස්ථායීතාව තහවුරු කිරීම සඳහා ආධාර වන ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධති.

1. තත්කාලීන දළ පියවීම් පද්ධතිය
(Real Time Gross Settlement System - RTGS)
2. ඡායාගත පිළිබිඹු වෙක්පත් නිෂ්කාශන පද්ධතිය
(Image Cheque Clearing / Cheque Truncation System - CTS)
3. නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් පියවීම් පද්ධතිය
(Scriptless Securities Settlement System)
4. ජගත් අන්තර් බැංකු සන්නිවේදන සංගමය
(Society for World wide Interbank Financial Telecommunication - SWIFT)

පහත සඳහන් වන ගැලීම් සටහනට අනෙකුත් නියාමන ආයතන එකතු විය යුතුය.

- ඒ යටතේ
- 1 සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමිෂන් සභාව
 - 2 රක්ෂණ මණ්ඩලය

ඇතුළත් කර ගන්න.

➤ ශ්‍රී ලංකාවේ මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළේ ක්‍රියාකාරීත්වය

- ❖ මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළ
- ❖ මූල්‍ය උපකරණවල කල්පිරීමේ කාලය පදනම් කර ගෙන මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළ වර්ග
- ❖ මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළේ සංයුතිය
- ❖ මුදල් වෙළෙඳ පොළේ උපවෙළෙඳ පොළවල්
- ❖ ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළේ උපවෙළෙඳ පොළවල්
- ❖ මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළේ හුවමාරු වන මූල්‍ය උපකරණ

❖ මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ

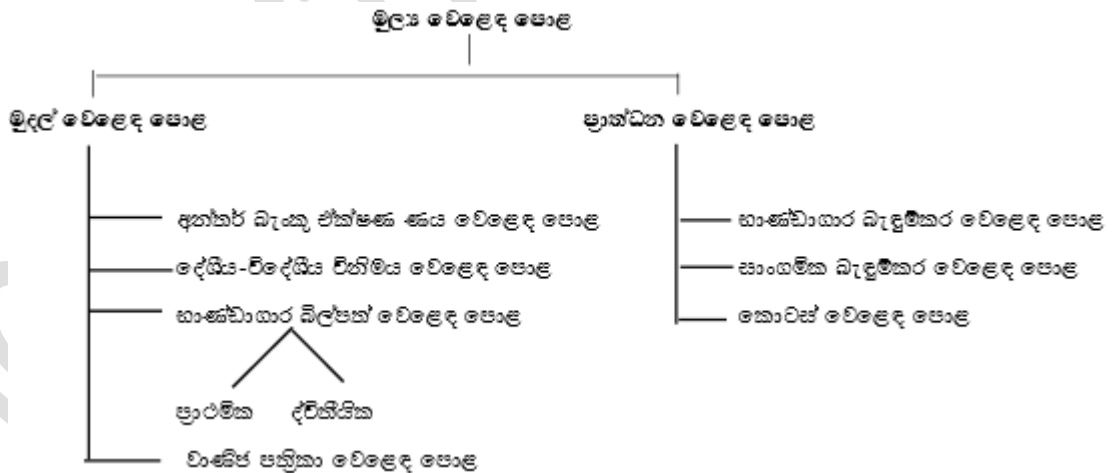
අරමුදල් සපයන්නන් හා අරමුදල් ඉල්ලුම් කරන්නන් සම්බන්ධ කිරීම සඳහා පවත්නා ස්ථානයක් හෝ අවකාශයක්. මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළෙහි මූල්‍ය වත්කම් මිල දී ගැනීම හා විකිණීම සිදු කරයි.

❖ මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළේ සංයුතිය

- ✓ අන්තර් බැංකු ඒකීකරණ ණය වෙළෙඳ පොළ
- ✓ දේශීය විදේශීය විනිමය වෙළෙඳ පොළ
- ✓ රජයේ සුරැකුම්පත් වෙළෙඳ පොළ
 - භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වෙළෙඳ පොළ
 - භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වෙළෙඳ පොළ
- ✓ සාංගමික ණය සුරැකුම්පත් වෙළෙඳ පොළ
 - වාණිජ පත්‍රිකා වෙළෙඳ පොළ
 - සාංගමික බැඳුම්කර (ණයකර) වෙළෙඳ පොළ
 - කොටස් වෙළෙඳ පොළ

❖ මූල්‍ය උපකරණවල කල්පිරීමේ කාලය පදනම් කරගෙන මූල්‍ය වෙළෙඳ පොළ වර්ග

- ⊙ මුදල් වෙළෙඳ පොළ
- ⊙ ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳ පොළ

❖ මුදල් වෙළෙඳ පොළ (Money Market)

කෙටි කාලීන මූල්‍ය උපකරණ මිල දී ගැනීම හා විකිණීමට අදාළ වෙළෙඳ පොළ.

මුදල් වෙළෙඳ පොළ සමන්විත වන උපපොළවල්

✓ **අන්තර් බැංකු ඒකීකරණ ණය වෙළෙඳ පොළ**

වාණිජ බැංකු අතර කෙටිකාලීන ණය ඉල්ලුම් සහ ණය සැපයුම් සිදු වන වෙළෙඳ පොළ.

දුර්වලතා හිඟයෙන් පෙළෙන බැංකු සිය දුර්වලතා අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා අතිරික්ත දුර්වලතාවක් සහිත වාණිජ බැංකුවලින් දින හතකින් හෝ ඊට අඩු කාලයකින් හෝ පියවීමට යටත් ව මුදල් ණයට ගැනීම ඒකීකරණ ණය ගනුදෙනු ලෙස හැඳින්වෙන අතර එම ගනුදෙනු සිදු වන වෙළෙඳ පොළ අන්තර් බැංකු ඒකීකරණ ණය වෙළෙඳ පොළ ලෙස හැඳින්වේ. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ඇති එම බැංකු සතු සංචිත ගිණුම් හරහා මෙම ගනුදෙනු සිදු කරයි.

✓ **දේශීය විදේශීය විනිමය වෙළෙඳ පොළ**

රටෙහි විදේශ විනිමය යොදා ගෙන කෙටි කාලීන ණය ගැනීම හා කෙටි කාලීන ණය සැපයීම සිදු වන වෙළෙඳ පොළ යි. නැතහොත් වාණිජ බැංකුවල විදේශ ව්‍යාපාර මුදල් ගනුදෙනුවලට අදාළ ව සිදුවන කටයුතු මේ නමින් හැඳින්වේ. අපනයනකරුවන් ලබා ගන්නා විදේශ මුදල් වාණිජ බැංකුවලට විකුණූ ශ්‍රී ලංකා රුපියල් ලබා ගැනීම, ආනයනකරුවන් ශ්‍රී ලංකා රුපියල් ලබා දී විදේශ මුදල් මිල දී ගැනීම, ණයවර ලිපි හිකුත් කිරීම, විදේශ බැංකු අණකර හිකුත් කිරීම ආදී ගනුදෙනු මෙහි දී සිදු වේ.

✓ **භාණ්ඩාගාර බිල්පත් වෙළෙඳ පොළ**

රජයට අවශ්‍ය කෙටිකාලීන ණය දේශීය මුදලින් ලබා ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් හිකුත් කරනු ලබන මූල්‍ය උපකරණය භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ලෙස හැඳින්වේ. මෙම භාණ්ඩාගාර බිල්පත් විකිණීම හා මිල දී ගැනීම සිදු වන වෙළෙඳ පොළ.

✓ **භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ප්‍රාථමික වෙළෙඳ පොළ**

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව ප්‍රාථමික අලෙවිකරුවන්ට භාණ්ඩාගාර බිල්පත් අලෙවි කරන වෙළෙඳ පොළ.

✓ **භාණ්ඩාගාර බිල්පත් ද්විතීයික වෙළෙඳ පොළ**

ප්‍රාථමික වෙළෙඳ පොළෙන් මිලට ගත් භාණ්ඩාගාර බිල්පත් කල් පිරෙන තෙක් තබා නොගෙන භාණ්ඩාගාර බිල්පත් විකිණීම හා මිල දී ගැනීම සිදු වන වෙළෙඳ පොළ.

✓ **වාණිජ පත්‍රිකා වෙළෙඳ පොළ**

සමාගම් තම කෙටිකාලීන දුර්වලතා අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීම සඳහා හිකුත් කරනු ලබන පත්‍රිකා විශේෂය. වාණිජ පත්‍රිකා විකිණීම හා මිලට ගැනීම සිදු වන වෙළෙඳ පොළ.

❖ **ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳ පොළ**

වර්ෂයකට වඩා වැඩි කාලයක දී කල් පිරෙන මූල්‍ය උපකරණ ගනුදෙනු සිදු වන වෙළෙඳ පොළයි. එනම් දිගු කාලීන අරමුදල් අවශ්‍යතා ඇති පාර්ශ්ව හා දිගු කාලීන මුදල් අතිරික්තතා ඇති පාර්ශ්ව අතර ගනුදෙනු සිදු වන වෙළෙඳ පොළ ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳ පොළ (Capital Market) වේ.

✓ **භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වෙළෙඳ පොළ**

රජයට අවශ්‍ය මධ්‍ය හා දිගු කාලීන ණය දේශීය මුදලින් ලබා ගැනීම සඳහා රජය වෙනුවෙන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව හිකුත් කරන නිර්ලේඛන සුරැකුම්පත් විශේෂය වේ. මේවා හුවමාරු වන වෙළෙඳ පොළ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර වෙළෙඳ පොළ වේ. සුරක්ෂිත මූල්‍ය උපකරණයක් වන මෙය රුපියල් දස දහස් ගුණිතයන්ගෙන් යුක්ත ව මිල දී ගත හැකි ය. වසර දෙකේ සිට තිහක් තෙක් කල් පිරෙන සීමාවන්ගෙන් යුක්ත ව හිකුත් කරයි.

✓ **සාංගමික බැඳුම්කර වෙළෙඳ පොළ**

රාජ්‍ය සංස්ථා හා සීමිත පොදු සමාගම් විසින් මධ්‍ය හා දිගුකාලීන අරමුදල් සපයා ගැනීම සඳහා හිකුත් කරන බැඳුම්කර (ණයකර) අලෙවි කිරීම සම්බන්ධ කටයුතු සිදු කෙරෙන වෙළෙඳ පොළ. සාංගමික බැඳුම්කර කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ ලැයිස්තු ගත කර කොටස් වෙළෙඳ පොළේ හුවමාරු කිරීමට ද හැකියාව ඇත.

✓ කොටස් වෙළෙඳ පොළ

ලැයිස්තුගත සමාගම් විසින් නිකුත් කරන කොටස් හා ණයකර ආදී සුරැකුම්පත් මිල දී ගැනීම හා විකිණීම සිදු කරන වෙළෙඳ පොළ.

➤ කොළඹ කොටස් හුවමාරුව

- ❖ කොළඹ කොටස් හුවමාරුව
- ❖ ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකයට කොළඹ කොටස් හුවමාරුව වැදගත් වන ආකාරය
- ❖ ප්‍රාථමික හා ද්විතීයික කොටස් වෙළෙඳ පොළ අතර වෙනස
- ❖ සීමිත සමාගම්වලට කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ ලියාපදිංචි විය හැකි ආකාර

❖ කොළඹ කොටස් හුවමාරුව

ලැයිස්තුගත සමාගම්වල කොටස් මිල දී ගැනීම හා විකිණීම පරිපාලනය කරන ආයතනය. කොළඹ කොටස් හුවමාරුව ඇපයෙන් සීමිත සමාගමකි. එහි පූර්ණ සාමාජිකයන් ලෙස තැරැවිකාර සමාගම් ක්‍රියාත්මක වේ. මෙම තැරැවිකාර සමාගම් කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ අතරමැදියන් ලෙස කටයුතු කරයි. කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ කාර්ය විධිමත් කිරීමේ හා අධීක්ෂණය කිරීම ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම්පත් හා විනිමය කොමිෂන් සභාව විසින් සිදු කරනු ලැබේ.

❖ කොළඹ කොටස් හුවමාරුව ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකයට වැදගත් වීමට හේතු

- × පුද්ගලයන් හා ආයතන ආයෝජනය සඳහා දිරිගැන්වීම.
- × ආයෝජකයන්ට, කොළඹ කොටස් හුවමාරුව හරහා විවිධ ප්‍රතිලාභ ලබා ගත හැකි වීම.
- × සමාගම්වලට විශාල ප්‍රාග්ධනයක් රැස්කර ගත හැකි වීම.
- × සමාගම්වල කොටස් සඳහා ද්විතීයික වෙළෙඳ පොළක් ඇති වීම.
- × විදේශ ආයෝජකයන් රටට අද්දවා ගත හැකි වීම.
- × රජයේ සුරැකුම්පත් අලෙවි කිරීමෙන් රජයට අවශ්‍ය අරමුදල් ලබා ගත හැකි වීම.
- × සමාගම්වල කොටස්වලට වටිනාකමක් නිර්මාණය වීම.
- × සමාගම්වල කීර්තිනාමය හා ප්‍රතිරූපය ඉහළ යාම.

❖ ප්‍රාථමික වෙළෙඳ පොළ

කොටස් නිකුත් කරන සමාගමකින් ආයෝජකයින් විසින් ඍජු ව ම කොටස් මිලට ගැනීම.

❖ ද්විතීයික වෙළෙඳපොළ

කොළඹ කොටස් වෙළෙඳ පොළෙන් ආයෝජකයන් කොටස් මිල දී ගැනීම.

❖ සීමිත පොදු සමාගමකට කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ ලියාපදිංචි විය හැකි ආකාර

✓ මූලික ප්‍රසිද්ධ නිකුතුවක් (Initial public offer) මඟින්

සමාගමක් පළමු වරට කොටස් නිකුත් කිරීමක් මඟින් මහජනයාට දායක වීමට ඇරඹුම් කර කොටස් වෙළෙඳ පොළේ ලැයිස්තුගත කිරීම.

✓ විකුණුම් අර්පණයක් (offer for sale) මඟින්

දැනටමත් කොටස් නිකුත් කර ඇති සමාගමක්, මහජනතාව සතුව ඇති කොටස් වෙළෙඳ පොළෙන් විකිණීමට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා ලැයිස්තු ගත කිරීම.

✓ හඳුන්වා දීමක් (Introduction) මඟින්

මහජනතාවට කොටස් නිකුත් කිරීමක් නොකර හඳුන්වාදෙන අවස්ථාවේදී ම කොළඹ කොටස් හුවමාරුව හරහා ම කොටස් නිකුත් කිරීම.

කොටස් වෙළෙඳ පොළේ සමාගම් ලැයිස්තුගත කිරීම සිදු කෙරෙන පුවරු 2

- ප්‍රධාන පුවරුව (Main Board)
- දිරිසව් පුවරුව (Dirisavi Board)

▪ **ප්‍රධාන පුවරුව**

විශාල ප්‍රකාශිත ප්‍රාග්ධනයක් සහිත සමාගම් සඳහා වෙන් වූ පුවරුව ප්‍රධාන පුවරුව යි.

ප්‍රධාන පුවරුවේ සාමාන්‍ය කොටස් ලැයිස්තු ගත වීම සඳහා සපුරා ලිය යුතු අවශ්‍යතා

- × සමාගමේ ප්‍රකාශිත ප්‍රාග්ධනය රුපියල් මිලියන 500ට නොඅඩු වීම.
- × ලැයිස්තුගත වීමට ඉල්ලුම් කරන දිනට පෙර අවම වශයෙන් අඛණ්ඩ ව වසර 3 ක් බදු පෙර ශුද්ධ ලාභ ලබා තිබීම.
- × ව්‍යාපාරයේ පවතින ශුද්ධ වත්කම්, ලැයිස්තු ගත කිරීමට ඉල්ලුම් කළ දිනයේ සිට ආසන්න වර්ෂ දෙකක විගණනය කරන ලද මූල්‍ය වාර්තා මඟින් තහවුරු වීම. නිකුත් කර ඇති කොටස් ප්‍රමාණයෙන් අවම වශයෙන් 25%ක් මහජනයා සතු වීම.

▪ **දිරි සවි පුවරුව**

සීමිත ප්‍රකාශිත ප්‍රාග්ධනයක් සහිත ව ආරම්භ වූ සමාගම් ලැයිස්තුගත කිරීමට වෙන් වූ පුවරුව දිරි සවි පුවරුව යි.

දිරි සවි පුවරුවේ ලැයිස්තුගත වීම සඳහා සපුරාලිය යුතු අවශ්‍යතා

- × සමාගමේ ප්‍රකාශිත ප්‍රාග්ධනය රුපියල් කෝටි 10ට නොඅඩු විය යුතු ය.
- × නිකුත් කර ඇති කොටස් ප්‍රමාණයෙන් අවම වශයෙන් 10%ක් මහජනයා සතු විය යුතු ය.
- × ව්‍යාපාරයේ පවතින ශුද්ධ වත්කම් ලැයිස්තුගත කිරීමට ඉල්ලුම් කළ දිනට, වසරක විගණනය කරන ලද මූල්‍ය වාර්තා මඟින් තහවුරු විය යුතු ය.
- × සමාගමේ ක්‍රියාකාරී කාල සීමාව අවම වශයෙන් වසරක් වීම.

වොච් ලිස්ට් පුවරුව / කඩ කළ පුවරුව

කොටස් වෙළෙඳ පොළෙහි ලැයිස්තුගත කිරීමේ කොන්දේසි කඩ කරන හෝ නො පිළිපදින සමාගම් ඇතුළත් කරන පුවරුව

➤ **කොටස් වෙළෙඳ පොළෙහි ගනුදෙනු වන සුරැකුම්පත් හා ඒවායේ ප්‍රතිලාභ**

- ❖ කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි ගනුදෙනු වන සුරැකුම්පත්
- ❖ සුරැකුම්පත්වල ආයෝජනයේ සෘජු හා වක්‍ර ප්‍රතිලාභ

❖ **කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි ගනුදෙනු වන සුරැකුම්පත්**

- සාමාන්‍ය කොටස් - Ordinary Shares
- වරණීය කොටස් - Preference Shares
- කොටස් බලපත්‍ර - Share Warrants
- සාංගමික ණයකර - Corporate Debentures
- රජයේ සුරැකුම්පත් - Government Debt Securities

○ **සාමාන්‍ය කොටස්**

සාමාන්‍ය කොටස් මිල දී ගන්නා ආයෝජකයෝ වීම සමාගමේ අයිතිකරුවෝ වෙති. මෙම කොටස් මිල දී ගන්නා ආයෝජකයන්ට සමාගම ලබන ලාභයෙන් යම් ප්‍රතිශතයක් හිමි වන නමුත් හිමි වන ලාභාංශය ස්ථිර නොවේ. වීම නිසා අවදානම වැඩි ය. වාර්ෂික මහා සභා රැස්වීම්වලට සහභාගී වීමට අයිතිය හිමි වේ. පාලන බලතල හිමිවේ.

සාමාන්‍ය කොටස් වර්ග

- ඡන්ද බලය සහිත සාමාන්‍ය කොටස් (Voting Shares)
- ඡන්ද බලය රහිත සාමාන්‍ය කොටස් (Non-voting Shares)

ඡන්ද බලය රහිත සාමාන්‍ය කොටස් හිමියන්ට ඡන්දබලය හිමි නොවුවත් සාමාන්‍ය කොටස්වලට හිමි අනෙකුත් සියලු වරප්‍රසාද ලැබේ.

⊙ වරණීය කොටස්

හිඟ්විත ලාභාංශ ප්‍රතිශතයක් හිමි සමාගම විසුරුවා හරින අවස්ථාවක දී ප්‍රාග්ධනය ආපසු ගෙවන විට ප්‍රමුඛත්වය හිමි වන කොටස් වරණීය කොටස් වේ. මෙම කොටස් හිමියන්ට සමාගමේ අයිතිය හිමි නොවේ. අවදානම අඩු ය. පාලන බලතල හිමි නොවේ.

⊙ කොටස් බලපත්‍ර

අනාගතයේ දී හිඟ්විත මිලකට සමාගමක කොටස් මිලට ගැනීමේ අයිතිය ලබා දෙමින් වර්තමානයේ සමාගම විසින් නිකුත් කරන ලියවිල්ල කොටස් බලපත්‍රය ලෙස හැඳින්විය හැකි ය. කෙසේ වුව ද කොටස් ආයෝජනයෙන් ආයෝජකයකු ලබන ප්‍රාග්ධන ලාභ හැර අනෙකුත් ප්‍රතිලාභ ලැබීමට නම් කොටස් බලපත්‍රය කොටස් බවට පත් වන තුරු ළඟ තබා ගත යුතු ය.

⊙ සාංගමික ණයකර

සමාගමකට ණය ප්‍රාග්ධනය ලබා ගැනීම සඳහා සමාගමක් විසින් නිකුත් කරනු ලබන සුරැකුම්පත් විශේෂයකි. ලැයිස්තු ගත සමාගම් විසින් නිකුත් කරන ලැයිස්තුගත ණයකර කොටස් වෙළෙඳ පොළේ හවු මාරු කළ හැකි ය. ණයකරවල ආයෝජකයන්ට හිඟ්විත පොළී ප්‍රතිශතයක් හිමි වේ.

⊙ රජයේ සුරැකුම්පත්

රජය විසින් නිකුත් කරන භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර. අවදානම ඉතා අවම ආයෝජන ලෙස මේවා සැලකේ. භාණ්ඩාගාර බිල්පත් හා භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සඳහා වන පොළී අනුපාත ස්ථාවර නොවන අතර රජය කලින් කලට විවිධ පොළී අනුපාතයන් යටතේ මේවා නිකුත් කරයි.

❖ කොටස් වෙළෙඳ පොළේ හුවමාරු වන සුරැකුම්පත්වල ආයෝජනයෙන් ලැබෙන සෘජු හා වක්‍ර ප්‍රතිලාභ

සෘජු ප්‍රතිලාභ

○ ලාභාංශ

සමාගමක් තම ව්‍යාපාර කටයුතු පවත්වාගෙන යාමෙන් උපයන ශුද්ධ ලාභයෙන් සමාගමේ කොටස් හිමියන්ට බෙදා හරින ප්‍රමාණය ලාභාංශ වේ. සමාගම් සාමාන්‍යයෙන් ලාභාංශ මූල්‍යමය ආකාරයෙන් හෝ කොටස් ආකාරයෙන් හෝ ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලබයි. ලාභාංශ මූල්‍යමය වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත් කිරීමේ දී කොටසකට මුදල්මය අගයක් ලෙස ප්‍රකාශ කෙරේ. එනම්, කොටසකට හිඟ්විත මුදල් ප්‍රමාණයක් ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කෙරේ. නිදසුන් : කොටසකට රු. 2.50 ක්.

○ පොළී

ලැයිස්තුගත සමාගම් විසින් නිකුත් කරනු ලබන සාංගමික ණයකර මිල දී ගන්නා ආයෝජකයන්ට සමාගම විසින් වාර්ෂික ව පොළියක් ගෙවනු ලබයි. ණයකර සඳහා ගෙවනු ලබන්නේ හිඟ්විත පොළියක් වන අතර එය ණයකර නිකුත් කිරීමේ දී ම ප්‍රකාශ කරනු ලැබේ.

○ සංචිත ප්‍රාග්ධනීකරණය

සමාගම සතු ව පවතින සංචිත කොටස් ප්‍රාග්ධනය බවට පත් කිරීම. මේ මගින් කොටස් හිමියන්ට අනුපාතයකට නව කොටස් ලැබීමක් සිදු වේ. සංචිත ප්‍රාග්ධනීකරණයේ දී සමාගමෙහි ප්‍රකාශ කළ ප්‍රාග්ධනය වැඩි වීමක් සිදු වේ. මෙම සංචිත ප්‍රාග්ධනීකරණ ක්‍රියාවලිය සඳහා කොළඹ කොටස් වෙළෙඳ පොළෙහි පූර්ණ අනුමතිය ලබා ගත යුතු ය.

○ හිමිකම් නිකුතුව

හිමිකම් නිකුතුවක් යනු සමාගමේ දැනට සිටින සාමාන්‍ය කොටස් හිමියන්ට කිසියම් අනුපාතයකට අනුව කොටස් නැවත ලබා දීම යි. හිමිකම් නිකුතුවක දී වෙළෙඳ පොළේ මිලට වඩා අඩු මිලකට කොටස් ලබා ගැනීමේ අවස්ථාව ආයෝජකයන්ට ලැබේ. මෙසේ අඩු මිලකට කොටස් හිමි කර ගැනීමට හා එම හිමිකම වැඩි මිලකට විකුණා ලාභ අත් කර ගැනීමට හෝ ආයෝජකයාට අවස්ථා ලැබීම හිමිකම් නිකුතුවක ප්‍රතිලාභය යි.

○ **ප්‍රාග්ධන ලාභ**

කිසියම් ආයෝජකයකු ගැනුම් මිලට වඩා වැඩි මිලට කොටස් විකුණුවේ නම් එමගින් ඔහු ලබන්නේ ප්‍රාග්ධන ලාභයකි. නිදසහක් ලෙස කොටසක් රු. 30 ට මිලදී ගත් පුද්ගලයකු කොටසක් රු. 50 කට විකුණන ලද්දේ නම් ඔහුට කොටසකින් රු. 20 ක ප්‍රාග්ධන ලාභයක් හිමි වේ. කොටස් වෙළෙඳ පොළ තුළ ගනුදෙනු කරන ආයෝජකයන්ට ලැබිය හැකි ආකර්ෂණීය ප්‍රතිලාභය මෙයයි.

වකු ප්‍රතිලාභ

- සමාගමක සාමාන්‍ය කොටස් හිමියන්ට ඡන්ද බලය හිමි වීම හා අධ්‍යක්ෂවරයකු ලෙස පත් විය හැකි වීම.
- රජයේ සුරැකුම්පත් මිල දී ගත් පුද්ගලයන්ට විය ලබා ගැනීමේ දී ඇප සුරැකුම් ලෙස භාවිත කළ හැකි වීම.
- රජයේ සුරැකුම්පත්වල කරන ආයෝජනයේ අවදානම ඉතා අඩු මට්ටමක පැවතීම හා ඉහළ ද්‍රවශීලතාවක් පැවතීම.
- කොටස් විකිණීමෙන් හිමි වන ප්‍රාග්ධන ලාභ බදුවලින් නිදහස් වීම.
- කොටස් අවශ්‍ය විටක කොටස් වෙළෙඳ පොළේ විකිණීමට හැකිවීම නිසා ඉක්මනින් මුදල් බවට පත් කර ගත හැකි වීම හා කොටස් ඉහළ ද්‍රවශීලතාවකින් යුතු වීම.
- ප්‍රසාද හිකුත්වලට හිමිකම් ලැබීම.

➤ **කොළඹ කොටස් හුවමාරුවෙහි කාර්ය සාධනය**

- ❖ කොටස් වෙළෙඳ පොළෙහි කාර්යසාධනය මැනීම සඳහා යොදා ගන්නා මිල දර්ශක
- ❖ කොටස් වෙළෙඳ පොළ මිල දර්ශකවල වැදගත්කම
කොටස් වෙළෙඳ පොළක ගනුදෙනු ක්‍රියාකාරී ද, නැත්ද යන්න විග්‍රහ කිරීම සඳහා පොදු සංඛ්‍යා දර්ශක රැසක් ලෝකයේ භාවිත වන අතර **ශ්‍රී ලංකාවේ කොටස් වෙළෙඳ පොළේ කාර්යසාධනය මැනීම සඳහා යොදා ගන්නා මිල දර්ශක**

- ✓ සියලු කොටස් මිල දර්ශකය (ASPI) All Share Price Index
- ✓ S & P ශ්‍රී ලංකා 20 දර්ශකය S & P SL 20 Index
- ✓ මුළු ප්‍රතිලාභ දර්ශකය (TRI) Total Return Index

✓ **සියලු කොටස් මිල දර්ශකය (ASPI) All Share Price Index**

කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ ලැයිස්තුගත කළ සමාගම් සියල්ලේ ම ඡන්ද බලය හිමි සාමාන්‍ය කොටස්වල මිල ගණන්හි ඇති වන උච්චාවචන පෙන්නුම් කරන දර්ශකය.

මෙම දර්ශකය සඳහා සැකසීමේ දී 1985 වසර පාදක වර්ෂය ලෙස යොදා ගන්නා අතර, පාදක දර්ශක අගය 100 ලෙස යොදා ගනී.

සියලු කොටස් මිල දර්ශකය ගණනය

සියලු කොටස් මිල දර්ශකය පහත පරිදි ගණනය කරයි.	
සියලු කොටස් මිල දර්ශකය	$= \frac{\text{සියලු ලැයිස්තු ගත සමාගම්වල වර්තමාන වෙළෙඳ පොළ ප්‍රාග්ධනීකරණය}}{\text{පදනම් වර්ෂයේ වෙළෙඳ පොළ ප්‍රාග්ධනීකරණය}} \times 100$

✓ **S & P ශ්‍රී ලංකා 20 දර්ශකය S & P SL 20 Index**

කොළඹ ව්‍යාපාර වස්තු හුවමාරුවේ විශාලතම වඩාත් ද්‍රවශීල සමාගම් 20ක මිල ගණන්වල වෙනස් වීම මැනීම සඳහා ගණනය කරනු ලබන දර්ශකය.

වෙළෙඳ පොළ ප්‍රාග්ධනීකරණය
ද්‍රවශීලතාව

මූල්‍ය ශක්‍යතාව යන සාධක අනුව ඉහත සමාගම් 20 තෝරා ගනී.

මෙම දර්ශකය සකස් කිරීමේ දී පාදක දිනය 2004.12.17 ලෙසත් පාදක දර්ශක අගය 1000ක් ලෙසත් සලකයි.

S & P ශ්‍රී ලංකා 20 මිල දර්ශකය ගණනය

S & P ශ්‍රී ලංකා 20 සියලු කොටස් මිල දර්ශකය	=	$\frac{\text{තෝරාගත් සමාගම් 20හිවර්තමාන ප්‍රාග්ධනීකරණය}}{\text{තෝරාගත් සමාගම් 20හිපාදක දිනයේ වෙළෙඳ පොළප්‍රාග්ධනීකරණය}}$	X 100
--	---	---	-------

✓ **මුළු ප්‍රතිලාභ දර්ශකය (TRI) Total Return Index**

ඉහත දර්ශකවලට අමතර ව මුළු ප්‍රතිලාභ දර්ශක ද දෛනික ව සකස් කරයි. මෙය 2004 වර්ෂයේ හඳුන්වා දුන් අතර මෙය, කොටස් මිල වෙනස් වීම ලාභාලාභ ආදායම යන සාධක දෙක ම සැලකිල්ලට ගනිමින් සකස් කරයි.

සියලු කොටස් මිල දර්ශකය **මුළු ප්‍රතිලාභ** යන පදනම යටතේ ගණනය කළ විට සියලු කොටස් මුළු ප්‍රතිලාභ දර්ශකය - (ASTRI) ලෙස ද, S & P ශ්‍රී ලංකා 20 මිල දර්ශකය **මුළු ප්‍රතිලාභ** යටතේ ගණනය කළ විට S & P ශ්‍රී ලංකා 20 මුළු ප්‍රතිලාභ දර්ශකය (S & P TRI) ලෙස ද හඳුන්වයි.

කොටස් වෙළෙඳ පොළ මිල දර්ශකවල වැදගත්කම

- × ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ ව යම් අවබෝධයක් ලැබිය හැකි වීම.
- × ආර්ථිකයෙහි සමාගම්වල ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳ ව යම් අවබෝධයක් ලැබිය හැකි වීම.
- × වෙනත් රටවල කොටස් වෙළෙඳ පොළ තත්ත්වයන් සමග සංසන්දනය කළ හැකි වීම.
- × ආයෝජන තීරණ ගැනීමේ දී ආධාර කර ගත හැකි වීම.

පසුගිය වසර 5 තුළ මූල්‍ය කළමනාකරණය පාඩම ඇසුරෙන් දෙවන ප්‍රශ්න පත්‍රය සඳහා ඉදිරිපත් කළ ගැටලු

2020

6. (iv) අ) මූල්‍ය කළමනාකරණයෙහි අරමුණු හතරක් දක්වන්න
ආ) එලදායි මූල්‍ය කළමනාකරණය මගින් කොටස්කරුවන්ට ලබාගත හැකි වාසි දෙකක් විස්තර කරන්න
- 7 (i) සපයා ඇති තොරතුරු ඇසුරෙන් පහත සඳහන් වික් වික් අනුපාත ගණනය කරන්න
 - රු ශුද්ධ ලාභය (බදු පෙර) 60 000
 - වරණීය ලාභාංශ 15 000
 - වරණීය කොටස් 200 000
 - සාමාන්‍ය කොටස් 300 000
 - විකුණුම් 100 000
 - ගෙවිය යුතු ආදායම් බදු 10 000

ණය පොලිය 5 000

- අ) ශුද්ධ ලාභ අනුපාතය
- ආ) හිමිකම් මත ප්‍රතිලාභ අනුපාතය
- ඉ) ණය හිමිකාරීත්ව අනුපාතය
- ඊ) පොලී ආවරණ අනුපාතය

ii) (අ) සංචිත ප්‍රාග්ධනීකරණය යනු කුමක්ද?
 (ආ) රජයේ සුරැකුම්පත් හි ආයෝජනය කිරීමෙන් ආයෝජකයෙකු හට ඇතිවන වාසි හතරක් දක්වන්න

iii) (අ) ආයෝජකයන් හට කොටස් මිල දර්ශක වැදගත්වීමට හේතු හතරක් සඳහන් කරන්න

8.

(iv) (අ) ව්‍යාපාරයක කාරක ප්‍රාග්ධනය වර්ධනය කරගත හැකි ආකාර දෙකක් ලියන්න
 (ආ) කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ ලැයිස්තුගත සමාගමක් වීම තත්වයෙන් ඉවත් කිරීමට බලපාන හේතු දෙකක් දක්වා විවා පැහැදිලි කරන්න

(v) පුද්ගලයෙක් තමන් සතු මුදලින් කොටසක් කොටස් වෙළෙඳපොළෙහි හෝ වාණිජ බැංකු ස්ථාවර තැන්පතු සඳහා ආයෝජනය කිරීමට අපේක්ෂා කරයි. වීම විකල්ප ආයෝජන මාර්ග දෙකෙහි ඇති වාසි දෙකක් හා අවාසි දෙකක් පැහැදිලි කරන්න

2019

7) i) ව්‍යාපාර සංවිධානයක බාහිර මූල්‍ය සම්පාදන මාර්ග දෙකක් හා ඒවායේ සීමා දෙකක් පැහැදිලි කරන්න.

ii) අ) ව්‍යාපාරික තීරණ කෙරෙහි ද්‍රවශීලතා අනුපාතවල වැදගත්කම විස්තර කරන්න.
 ආ) සමාගමක කොටස් මිල වැඩි වීම කෙරෙහි බලපාන සාධක හතරක් සඳහන් කරන්න

8 ii) සංවිධානයක මුදල් ගලා යාම් පාලනය කළහැකි ආකාර හතරක් යෝජනා කරන්න.

2018

6 (v) (අ) ධනසිරි විසින් කරගෙන යනු ලබන අත්යන්ත්‍ර රෙදිපිළි ව්‍යාපාරය එතරම් සාර්ථක නොවන බැවින් ඔහු හෝටලයක් ආරම්භ කිරීමට බලාපොරොත්තු වේ. මේ සඳහා ඔහුට අරමුදල් සපයා ගත හැකි මාර්ග හතරක් සඳහන් කරන්න.

(ආ) නාමල්ගේ ව්‍යාපාරයේ ක්ෂණික අනුපාතය 2:1 වේ. මෙම තත්වය ඇති වීමට බලපෑ හේතු හතරක් දක්වන්න.

7. (i) (අ) ව්‍යාපාරයකට කාරක ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා සපයා ගත හැකි මාර්ග හතරක් සඳහන් කරන්න.
 (ආ) කොළඹ කොටස් හුවමාරුව තුළින් ලැයිස්තුගත සමාගමකට ලැබිය හැකි වාසි හතරක් විස්තර කරන්න.

(v) පහත දැක්වෙන්නේ ආයතනයක වෙළඳ ගිණුමෙන් උපුටාගත් දත්ත කිහිපයකි.

	රු.	රු.
විකුණුම්		500 000
ආරම්භක තොගය	80 000	
ගැනුම්	30 000	
	380 000	
අවසාන තොගය	(120 000)	260 000

ඉහත දත්ත ඇසුරෙන් ලබා ගත හැකි තොරතුරු හතරක් සඳහන් කරන්න.

2017

7 (v) සීමාසහිත පොදු සමාගමක බාහිර අරමුදල් සම්පාදන මාර්ග දෙකක් නම් කර ඒවායෙහි වාසි හා අවාසි දෙක බැගින් සඳහන් කරන්න.

2016

6 (iv) (අ) මූල්‍ය කළමනාකරණයේ ප්‍රධාන අරමුණු දෙකක් දක්වන්න.

(ආ) ණය මුදලක් ලබා ගැනීම සඳහා මූල්‍ය ආයතනයක් තෝරා ගැනීමේදී ව්‍යාපාරිකයකු විසින් සැලකිලිමත් විය යුතු කරුණු හතරක් කෙටියෙන් විස්තර කරන්න.

(ව) පහත මූල්‍ය අනුපාතවල අපේක්ෂිත හා සත්‍ය තත්ත්වය සසඳමින් ඒ පිළිබඳව ඔබගේ අදහස් දක්වා, අපේක්ෂිත තත්ත්වය ලඟා කරගැනීම සඳහා ගත යුතු එක් ක්‍රියාමාර්ගයක් බැගින් යෝජනා කරන්න (ඔබගේ පිළිතුරු පතෙහි අදහස් හා ගතයුතු ක්‍රියාමාර්ග පමණක් ලියන්න)

අනුපාතය	අපේක්ෂිත තත්ත්වය	සත්‍ය තත්ත්වය	අදහස	ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ගය
1 තොග පිරිවැටුම (වාර)	4	1		
2 ණයගැති පිරිවැටුම (වාර)	4	2		

ආචාරීහි:- H. A. සහරා

බප/මිනු දුනගහ රණසිංහ මහා විද්‍යාලය

දුනගහ

0770322121